

datum

4 juli 2022

projectnummer

NLI514 AA

auteurs

Afiah Vijlbrief & Ineke van der Vlugt

copyright

© Rutgers 2022

Eindanalyse & Verbetervoorstel

Rapportage – Vóór een Kansrijke Start

inhoud

1	Introductie	3
2	Deel I – Resultaten jongeren, onderwijs en jongerenwerk	4
2.1	Individuele interviews met jongeren	4
2.2	Focusgroep met jongens	8
2.3	Gesprekken met onderwijspartners	10
2.4	Interviews met jongerenwerkers	13
2.5	Algemene conclusies	16
3	Deel II – SWOT analyses	18
4	Deel III – Verbeterplan – rsv Onderwijs & Jongerenwerk	21

1 Introductie

Dit document geeft de resultaten weer van het verdiepend onderzoek onder jongeren en de verkenning onder de GGD, onderwijs en jongerenwerk. Dit is vanaf april 2021 tot april 2022 uitgevoerd in Zaanstad. Het document is bedoeld voor zowel het interne kernteam van het project Vóór een Kansrijke Start (VeKS) als voor het brede netwerk en samenwerkingspartners.

Deze rapportage bestaat uit drie delen:

- Deel I** Resultaten opgehaald uit het verdiepende onderzoek (onder risicojongeren, onderwijs en het jongerenwerk).
- Deel II** SWOT-analyse onder het onderwijs (vo en mbo) en jongeren(werk) in relatie tot relationele en seksuele vorming (rsv).
- Deel III** Aanzet tot verbeterplan om verder uit te werken met het onderwijs, jongeren, jongerenwerk, de GGD en gemeente Zaanstad.

In aanvulling op de verkenning in 2020 is door Rutgers een verdiepend onderzoek uitgevoerd onder jongeren en professionals werkzaam in het onderwijs, GGD en jongerenwerk. Bij jongeren die extra risico lopen op onbedoelde zwangerschap is dieper ingegaan op hun ervaringen met seksuele relaties en seksuele vorming in het onderwijs en wat behoeften en kansen zijn voor verbetering. Met het onderwijs is eveneens gekeken wat de huidige ervaringen zijn met relationele en seksuele vorming, de huidige knelpunten en kansen voor verbetering en welke ondersteuning hierin gewenst is. Ook is met jongerenwerkers verkend hoe ze risicojongeren ondersteunen, welke rol ze hierin voor zichzelf zien en wat hierin verbeterbaar is.

2 Deel I – Resultaten jongeren, onderwijs en jongerenwerk

2.1 Individuele interviews met jongeren

Onder risicojongeren verstaan we jongeren die extra kans of risico lopen op een onbedoelde zwangerschap. Door allerlei omstandigheden en persoonlijke factoren kunnen sommige jongeren een verhoogd risico lopen. Denk aan een instabiele thuissituatie, taboe op seksualiteit, gebrek aan seksuele opvoeding, maar ook gebrek aan kennis over seksualiteit, veilige seks en anticonceptie, lage risicoperceptie, sterke gendernormen en geringe weerbaarheid. In totaal zijn 10 jongeren (7 meiden en 3 jongens) één op één geïnterviewd, met als uiteindelijk doel er achter te komen hoe hun beter te bereiken en te ondersteunen.

De meeste jongeren zijn face-to-face op een fysieke locatie in Zaandam gesproken en sommigen via beeldbellen tijdens de strengere coronamaatregelen. De jongeren zijn geworven via regionale samenwerkingspartners. De meeste contacten zijn gelegd via het straathoekwerk en de projectleider van dit project (VeKS). Ook zijn onderwijsprofessionals gevraagd of zij jongeren kennen voor een interview. Tot slot, zijn jongeren zelf ook via de snowball-methode geworven. Onderstaande tabel geeft een beeld van de achtergronden van de geïnterviewde jongeren. In de volgende alinea's staan de resultaten van deze interviews beschreven.

M/V	Leeftijd	Seksueel actief	Etniciteit/ achtergrond	Woonplaats	Wijk in Zaandam	Type onderwijs	School	
1	v	15	Nee	Nederlands zonder migratieachtergrond	Zaandam	Schepenbuurt	VMBO	Zaanlands lyceum
2	v	18	Nee	Turks	Zaandam	Westzijde	Havo 5	Zaanlands lyceum
3	v	18	Ja	Nederlands-Venezolaans	Krommenie	x	MBO, zorgopleiding	ROC Zaandam
4	v	17	Ja	Irakees	Almere	voorheen in Zaandam (Peldersveld)	geen onderwijs	geen
5	v	16	Ja	Nederlands zonder migratieachtergrond	Zaandam	Peldersveld	geen onderwijs	Regio college
6	v	17	Ja (+kind)	Hindoestaans	Zaandam	Vijfhoek	MBO, ICT	ROC Zuidoost
7	v	16	Ja	Turks	Poelenburg	Poelenbrug	MBO zorgopleiding	Compaen
8	m	21	Ja	Nederlands zonder migratieachtergrond	Krommenie	x	MBO gas/water/licht monteur	Regio college
9	m	15	Ja	Kaapverdiaans	Zaandam	Schilders- en Waddenbuurt	VWO	Zaanlands lyceum
10	m	21	Nee	Somalisch	Zaandam	Poelenburg	Bachelor uni	UvA

2.1.1 Seksuele vorming thuis en op school

De geïnterviewde jongeren hebben wisselende ervaringen met het praten over seksualiteit op school en thuis met ouders/opvoeders. Als ze er over praten dan praten ze voornamelijk over anticonceptie en soms ook over soa's. Dit beperkt zich tot condoom- en/of pilgebruik. De meeste jongeren zijn seksueel actief. Sommige ouders zijn hiervan op de hoogte en keuren dit ook goed. Er is ook

een deel die dit afkeurt of hier geen weet van heeft. Seksuele voorlichting op school gebeurt vooral in klassikaal verband en in gemengde m/v groepen. Het lijkt beter te werken wanneer je meiden en jongens apart organiseert, met name voor jongeren met een migratieachtergrond (zie ook paragraaf 3 – jongerenwerkers). Uit alle interviews komt naar voren dat seksuele voorlichting op school altijd praktisch wordt ingestoken en zeer beperkt of te weinig aan bod komt. Er wordt nauwelijks over seksualiteit gesproken. Het komt meestal 1 of 2x per jaar aan bod tijdens de biologieles en dan met name bij lessen over het menselijk lichaam. Het is volgens de jongeren vooral een standaard les met alleen wat foto's, bijvoorbeeld uit een biologieboek. Er is ook ongemak bij de docent. Dit maakt de voorlichting afstandelijk. Het praten over seksualiteit in brede zin mist diepgang. Twee jongeren hebben positieve ervaringen met een jonge docente die ook eigen persoonlijke ervaringen inbracht en seksualiteit breder trok naar relaties en verliefd zijn.

Eén jongere vindt dat er informatie mist over "voorspel, zelfbevrediging en orale seks", maar ook "wat je wel en niet leuk vindt, waar je heen kan met vragen, of dat er zoiets is als onbedoelde zwangerschap". Meerdere jongeren willen dat er meer aandacht is voor de psychologische en emotionele kant van seksualiteit, liefde en plezier. Dit missen ze vanuit school. Een andere jongere zegt dat het wel handig is om de basics te weten, maar mist vervolgens verdere diepgang. Het blijft te oppervlakkig.

Eén van de jongens zegt:

"Ik zou meer de emotionele kant bespreken in plaats van de praktische kant, bijvoorbeeld over consent met de persoon waarmee je naar bed gaat. En filmpjes laten zien".

Eén jongen heeft wel positieve ervaringen met seksuele vorming op school. Hij heeft wel meer dan 1 of 2 keer les gehad. Er was vooral veel aandacht voor seksuele diversiteit en dat vindt hij leuk. Rond paarse vrijdag worden er activiteiten georganiseerd voor LHBT+ jongeren. Zelf is hij hetero, maar heeft wat bi-vriendinnen en vindt het belangrijk daar over te praten.

Alle jongeren vinden dat praten over seksualiteit en seksuele vorming een gedeelde verantwoordelijkheid is van school en het thuisfront. Ook met ouders zijn de ervaringen wisselend. De meeste jongeren kunnen in ieder geval wel met iemand thuis praten zoals een moeder, tante of zus. Echter, twee respondenten kunnen thuis nauwelijks praten over seksualiteit: *"Thuis heb ik weinig voorlichting gehad. Dat waren meer waarschuwingen dat ik moest oppassen voor jongens, en dat ik anders zwanger kon worden. Dit heb ik ervaren als niet voldoende en op school was het echt meer een biologieles, echt praktisch."* Jongeren ervaren dit als vervelend. Juist op school is de behoefte om te praten groter dan thuis. Het is minder persoonlijk en prettiger om te praten met iemand met meer afstand. Tegelijk wordt dit niet altijd als veilig ervaren. Er moet dus een goede balans zijn tussen enerzijds genoeg afstand en anderzijds vertrouwen van iemand die op hen lijkt (zie ook paragraaf 3 – jongerenwerkers). Meisjes lijken makkelijker te praten met vriendinnen over relaties en seksualiteit dan jongens met hun vrienden.

2.1.2 Informatiebronnen

Mede door de minimale seksuele voorlichting thuis en op school, wijken jongeren uit naar het internet. Veel informatie over seksualiteit en vragen die spelen bij de jongeren googelen ze. Dit verschilt van anticonceptie, beschermd seks tegen soa en onbedoelde zwangerschap tot beelden over seks. Ze vinden informatie op verschillende websites. Sociale media wordt ook veel gebruikt zoals Instagram en TikTok. Jongeren geven zelf aan dat ze niet weten of deze informatie betrouwbaar is. Ook filmpjes (o.a. te vinden op YouTube) doen het goed. Meerdere keren worden de filmpjes van dokter Corrie, Emma's peepshow en de sekszusjes genoemd. Sense.info is bij sommigen bekend, maar wordt door niemand bewust gebruikt. Wel geven jongeren aan behoefte te hebben aan betrouwbare websites of informatiebronnen van gevestigde instituten (zoals GGD, kennisinstituten of onderzoek vanuit universiteit, enz.) Andere kanalen zoals televisie of boeken worden ook geraadpleegd, maar een stuk minder. Specifiek wat betreft (onbedoelde) tienerzwangerschap noemt één jongere het televisieprogramma 4 handen op 1 buik. De jongere geeft aan dat zij zich daardoor bewuster is geworden van de consequenties van een tienerzwangerschap.

Ook wordt de religieuze gemeenschap waartoe de jongere behoort, genoemd als informatiebron. Zo noemt een katholiek meisje dat zij vanuit de kerk de boodschap krijgt om te wachten met seks tot je getrouwd bent en geen anticonceptie te gebruiken. Dit meisje geeft aan dat zij verdiepende informatie mist; zowel vanuit school als vanuit de kerk. Zij wilt juist wel weten welke soorten anticonceptie er zijn en hoe deze effectief te gebruiken.

Sommige jongeren geven aan dat zwangerschap een "meiden-ding" is. Desondanks weten de meiden niet voldoende hoe een onbedoelde zwangerschap te voorkomen. Drie van de geïnterviewden (3 van de 7) hebben ervaring met een onbedoelde tienerzwangerschap, waarvan twee respondenten een abortus hebben gehad. Eén van hen heeft onder invloed van de kerk, en ook vanuit haar eigen keuze, de zwangerschap uitgedragen en heeft nu een kind. Ze zegt: *"Ik heb veel informatie gemist over de bevalling, maar ook over wat er gebeurt na je zwangerschap. Wat gebeurt er met je lichaam en hoe ga je daar mee om?"*. Deze respondent had vooral ook behoefte aan meer zorg en informatie na de geboorte van het kind. Eén van de jongens vertelt dat hij informatie over zwangerschap en zwanger zijn, via zijn vriendin krijgt.

Een andere jongen zegt:

"Het is een apart onderwerp als jongen. Het is vooral omdat je er nooit mee bezig bent met zwanger zijn, want het overkomt je zelf niet".

"Het zal wel, vrouwen hebben dat en wij niet. Zwangerschap komt nooit voor in m'n gedachten."

2.1.3 Voorwaarden voor goede seksuele vorming

Jongeren geven aan dat het belangrijk is dat de docent die seksuele voorlichting geeft zich daarbij ook op z'n gemak voelt en liefst ook wat jonger is. Als er geen kennis is bij de docent en/of de docent ervaart ongemak, dan vinden jongeren het moeilijk om mee te doen in de les. Als een docent de les op een leuke en interactieve manier brengt, blijven ze langer betrokken. Daarbij geven

de meeste jongeren de voorkeur aan filmpjes, wat volgens hen een fijne manier is. Het mag ook meer gaan over spannende en misschien wel taboe onderwerpen. Qua vorm wordt door een aantal jongeren eveneens een combinatie van spel-element (bijv. een quiz), interactie (bijv. door zelf een opdracht/project uit te voeren) en een educatief-element (bijv. filmpje, kennisoverdracht van docent of boek) genoemd. Alleen zenden wordt als ineffectief ervaren: *“Ik vind dat saai en het blijft niet goed bij mij hangen als de docent een standaard praatje houdt”*. Bij het jongerenwerk is er ook Girls Only, wat veel meiden aanspreekt.

Inhoudelijk zou er meer aandacht moeten zijn voor een breed scala aan thema's: (ongeregelmatige) menstruatie, symptomen van een zwangerschap, wat zijn onveilige manieren van seks (bijvoorbeeld terugtrekken), wat zijn fijne manieren van seks, hoe kun je allemaal seks hebben, hoe gaat de eerste keer, wat kun je verwachten, welke anticonceptiemiddelen zijn er allemaal en waar kun je terecht voor hulp en advies (sociale kaart in de regio). Iedere jongere zou moeten weten welke betrouwbare kanalen er zijn zoals Sense.info, en dat je als jongere via Sense.infolijn anoniem en gratis kunt chatten met deskundigen over seksualiteit en anticonceptie. Een jongere noemde dat een campagne bijvoorbeeld met advertenties in de bus kan helpen, om hier meer ruchtbaarheid aan te geven.

De meeste jongeren geven aan niet met problemen of hulpvragen naar een zorgprofessional te stappen. Wel hebben een paar jongeren positieve ervaringen met een huisarts. Maar soms vertellen ze niet alles uit angst dat ouders erachter komen dat ze seksueel actief zijn. Jongeren zeggen dat ze niet weten of hun informatie veilig is en hechten aan geheimhouding en privacy. Ze willen wel graag een deskundige kunnen raadplegen. Een aantal jongeren heeft het gevoel wel terecht te kunnen met problemen of hulpvragen bij vrienden/vriendinnen of de jongerenwerkers. Het is belangrijk dat de professional niet oordeelt, zich verdiept in jou persoonlijk, rekening houdt met geheimhouding, jou niet als een nummer ziet, begripvol is met inlevingsvermogen en zelf wat jonger is.

2.1.4 Praten over seksualiteit en persoonlijke ervaringen

Eén van de belangrijkste behoeften die de jongeren hebben, is vaker praten over seksualiteit, waarbij het grotere geheel besproken wordt binnen een veilige omgeving. Dit wordt meermaals genoemd. Open en vrij praten over seks is ook praten over verliefdheid, je lichaam, je grenzen en andermans grenzen. Een veilige plek om te praten is hierbij belangrijk. Anoniem je vragen kunnen stellen werkt goed. Twee jongeren geven een voorbeeld van vragendoosjes, waar je anoniem en vrij(er) je vraag kan instoppen. Deze wordt dan tijdens de les behandeld zonder oordeel van de docent. Het kan volgens drie jongeren ook helpen als een ervaringsdeskundige komt praten, zoals een jongere die zelf ervaring heeft met jong ouderschap. Ze willen graag meer horen over persoonlijke ervaringen van andere jongeren, en ook eventueel die met soa's, anticonceptie of (seksueel) risicovol gedrag. Dat vinden de jongeren aansprekender en interessanter.

Een jongen zegt:

“Er was vroeger iemand met HIV die iets kwam vertellen, dat blijft veel meer hangen. Ik mis persoonlijke ervaringen. Die wil ik graag horen en ook om deze te delen met je klasgenoten.”

De jongeren geven eveneens aan dat zij van anderen (bijvoorbeeld school, ouders, maar ook hulp/zorgverleners) liever ondersteuning en advies verwachten, dan waarschuwingen. Dit maakt dat zij zelf kunnen nadenken en reflecteren op hun gedrag. Jongeren verlangen naar een bepaalde mate van autonomie en het zelf keuzen mogen maken.

“Ik zit niet te wachten om commentaar te krijgen, dat ze zeggen wat je moet doen of wat zij goed vinden.”

Tot slot, geven twee jongeren aan dat zij in de lessen over seksualiteit niet alleen over heteroseks willen praten, maar ook meer info willen over sekse, seksuele en genderdiversiteit (*“ik zou meer willen leren over intersekse of homoseks”*).

2.2 Focusgroep met jongens

De werving onder jongeren liep in eerste instantie tamelijk stroef. Dit had verschillende redenen. Zo bleek corona een belemmering om jongeren te werven, maar het bleek ook lastig om met name de risicojongeren te bereiken. Zij stonden nogal argwanend tegenover een interview met iemand van een onbekende organisatie zoals Rutgers. Uiteindelijk is het gelukt om via de jongerenwerkers met risicojongeren in contact te komen. Hierdoor kon een focusgroep met jongens worden georganiseerd.

Vijftien jongens, allen met een migratieachtergrond, waren bereid om hun persoonlijke verhalen, ervaringen en meningen over seksualiteit en onbedoelde zwangerschap te delen. Wel bleek al snel dat jongens in de groep probeerden te voldoen aan bepaalde gendernormen en gender rolverwachtingen. Ze hadden sterke opvattingen over wat jongens versus meiden zouden moeten doen of laten (zie resultaten hieronder). Onderstaande tabel geeft een beeld van de achtergrondkenmerken van de jongeren.

	Leeftijd	Etniciteit	Woont in	Opleiding/niveau	School	Werk/bijbaan
1	18	Surinaams Hindoestaans	Poelenburg	MBO niveau 4	Beveiliging	Beveiliging Ajax
2	18	Turks	Poelenburg	MBO niveau 4	Regiocollege	Glazenwasser
3	19	Somalisch	Poelenburg	Bachelor	UvA - universiteit	Beveiliging/Magazijn
4	20	Marokkaans	Poelenburg	geen	geen	Soms slager
5	18	Turks	Poelenburg	MBO niveau 4	Regiocollege	Magazijn werker
6	20	Turks- Nederlands	Poelenburg	Bachelor Bouwkunde	HvA	Magazijnmedewerker
7	18	Somalisch	Poelenburg	MBO niveau 4	Regiocollege	Distributiecentrum
8	18	Turks	Poelenburg	MBO niveau 2	Regiocollege	Postbode
9	18	Marokkaans	Poelenburg	MBO niveau 4	Regiocollege	Garage
10	17	Turks	Poelenburg	MBO niveau 2	Regiocollege	Garage
11	17	Turks	Poelenburg	MBO niveau 4	Regiocollege	Geen

12	20	Somalisch	Vijfhoek	MBO niveau 4	Regiocollege	Geen
13	19	Turks	Poelenburg	MBO niveau 4	Regiocollege	Beveiliging
14	20	Somalisch	Poelenburg	MBO niveau 4	Regiocollege	Geen
15	22	Frans-Ethiopisch	Poelenburg	MBO niveau 4	Mbo social work	Ondersteunt bij buurtcentrum

De jongens in de focusgroep zijn 17-22 jaar. Zij wonen allemaal in Zaandam. Tijdens de 2,5 uur durende focusgroep zijn twee jonge mannelijke (28 en 33 jaar) jongerenwerkers aanwezig (met vergelijkbare Marokkaanse en Turkse achtergrond). In verband met de grootte van de groep en zorg voor de veiligheid, besluiten onderzoekers en jongerenwerkers dat zij hierbij aanwezig blijven. De jongerenwerkers vormen zo een schakel tussen onderzoekers en jongeren, en zijn ook *gatekeeper*. Ze zorgen dat de discussie niet uit de hand loopt of dat er heel problematische dingen worden gezegd door jongens richting de twee vrouwelijke onderzoekers. Daarbij wordt ter plekke veel geïmproviseerd en het draaiboek meermaals losgelaten. Jongens roepen veel door elkaar. Dit komt mede door de groepsgrootte, de sociale druk in een jongensgroep en de korte aandachtspanne. Praten aan de hand van stellingen werkte goed.

2.2.1 Informatiebronnen en het gesprek

De uitkomsten uit de focusgroep komen voor een deel overeen met de uitkomsten uit de individuele interviews met de Zaanse jongeren. Jongens vertellen in de focusgroepen dat zij het liefst praten over seks met andere jongens uit de groep of met de meiden met wie zij seks hebben. Ze praten soms met de jongerenwerkers en soms op school, maar doorgaans niet met de ouders thuis. Zij praten dan met name over zelfgenot.

Overigens blijkt er vanuit de jongensgroep wel behoefte om het onderwerp seksualiteit meer op school te bespreken. Let wel, de jongeren hebben allemaal een migratieachtergrond en geven voornamelijk om die reden aan niet thuis hierover te kunnen of durven te praten. Thuis praten over seksualiteit is te gênant en kan soms niet vanwege culturele en/of religieuze waarden. Een groot deel van de jongens vindt dat je niet over seks moet praten, maar er vooral 'handig' in wordt, door het zelf te ontdekken. De jongerenwinkel, maar ook (een) docent(en) op school lijken dan in plaats van het gesprek met de ouder(s), het beste alternatief. Alleen één jongen kan thuis met z'n moeder praten over seks en hij heeft openlijk een vriendin. Zijn moeder weet dat hij seksueel actief is. Wat betreft de andere jongens is het niet duidelijk of de ouders weten dat zij seksueel actief zijn of dat zij überhaupt seksueel actief mogen zijn.

Willen de jongens informatie over seks, dan wordt het internet meermaals genoemd. Porno als informatiebron, maar ook '*geile filmpjes om jezelf op af te trekken*', worden genoemd. En ook apps en websites als Instagram, TikTok, Google en Reddit zijn informatiebronnen voor de jongens.

2.2.2 (verbetering) Seksuele voorlichting

Alleen een klein aantal (5 jongens) geeft aan dat zij seksuele vorming hebben gehad op de middelbare school en dat voelt voor hen alweer heel lang geleden. Hoe dat er precies uit zag, herinneren niet alle jongens zich. Zoals uit de interviews ook duidelijk wordt, gaat het om de basis. Dus hoe heb je beschermd seks en hoe doe je een condoom om, of hoe gebruik je een dildo; en hoe ben je beschermd tegen soa's en zwangerschap. Alleen één jongere zegt

dat hij iets heeft meegekregen over de menstruatiecyclus. Op de vraag wat beter kan, geven een aantal jongens aan dat zij willen weten welke anticonceptie er allemaal bestaat. Dertien van de vijftien jongens zegt niets te weten van het vrouwencondoom en horen dat nu voor het eerst. Ze willen weten hoe ze veilige seks hebben, welke anticonceptiemiddelen er zijn, hoe ze werken en wat juist risico's zijn. Verder willen de jongens meer weten over het voorspel en het 'daadwerkelijk' hebben van seks. Ook willen ze meer weten over de anatomie van hun eigen lichaam, maar ook dat van de vrouw.

2.2.3 Stellingen

A. Ik deel of krijg het liefst informatie over seksualiteit op school

Iets meer dan de helft is het hiermee eens, want school is de beste plek om hier over te praten en te leren. Alleen niet altijd anoniem en dat is lastig. 5 a 6 jongens twijfelen over deze stelling. Zij praten liever met vrienden hierover. Twee voegen toe: *"Niet alleen op school wil ik hier over praten, maar ook met vrienden, buurthuis en met [naam] en [naam] (jongerenwerkers)"*.

B. Alles over seksualiteit kan ik online vinden?

Alle jongens zijn het eens met de stelling. Alles wat je wil vinden kan je opzoeken via google. *"Google is de anker"*. Online is wel beter, want je kan niet altijd aan je vader vragen *"Vader hoe werkt het?"*. Maar er zijn jongens die denken dat je best met je Islamitische ouders kan praten over seks: *"Het zit in ons hoofd, ik denk niet dat onze ouders nee zouden zeggen als we het vragen"*. Volgens een aantal jongens heeft het niet zo zeer met het geloof te maken maar met hun culturele achtergrond: *"Het is een Turks ding, geen moslim ding"*. Volgens hen moet je religie en cultuur uit elkaar halen: *"Het gaat om de opvoeding"*.

C. Als een meisje zwanger is, is de jongen hier ook verantwoordelijk voor

In eerste instantie is iedereen het eens: *"Natuurlijk, 50/50 verantwoordelijkheid"*, maar de discussie kantelt wat; *"dit hangt van de situatie af. Als je zegt: haal de morning-after pil en zij doet het niet, is het jouw probleem"*. Uiteindelijk vinden de meeste jongens een kind krijgen je eigen verantwoordelijkheid. Een paar jongens noemen het kind dan een bastaard kind en vinden niet dat je daar voor hoeft te zorgen. Al snel wordt gesproken over meiden die verschillende bedpartners hebben, dat meisjes hoeren zijn en de jongens niet. Deze dubbele seksuele moraal wordt ook door een paar andere jongens bevestigd. Een van de jongens vindt dat hypocriet: *"Jij maakt haar toch zwanger. Nou als een vrouw zwanger is ben je er verantwoordelijk voor."*

2.3 Gesprekken met onderwijspartners

Het tweede spoor richt zich op het onderwijs. Interviews zijn gehouden met onderwijsprofessionals, variërend van docenten, zorgcoördinatoren/-adviseurs tot aan externe beleidsmedewerkers en trainers op school en er is een gesprek geweest met de GGD. De belangrijkste onderzoek vraag is: hoe kunnen we effectief(ver) inzetten op primaire preventie van onbedoelde zwangerschappen onder jongeren/studenten? In de interviews is tevens uitgevraagd wat mogelijkheden en kansen zijn voor een vervolgaanpak. In onderstaande tabel staan de functies van de betrokkenen bij het onderwijs.

	School/org	Type	M/V	Functie
1	Compaen	VMBO	v	Docent zorg & welzijn
2	Halt	n.v.t.	v	Medewerker bureau Halt i.v.m. zwangerschap
3	Cupido	n.v.t.	v	Trainer en beleidsmedewerker Cupido
4	Regio College	MBO	v	Coördinator regio college
5	Regio College	MBO	v	School Maatschappelijk werker
6	Regio College	MBO	m	Zorgadviseur
7	Regio College	MBO, entreeonderwijs	v	Docent burgerschap en loopbaancoach
8	Compaen	VMBO	v	Docent Biologie
9	De Faam	Praktijk onderwijs	v	Voorheen docent Zuiderzee, nu Coördinator Ondersteuning en Begeleiding
10	GGD	n.v.t.	v	Coördinator gezonde school

2.3.1 Interventies, aanbod en rol school

Verschillende geïnterviewden kennen wel een aantal onderwijs interventies maar zijn niet op de hoogte van het totaal lesaanbod op het terrein van rsv. Wat genoemd is tijdens de interviews zijn: het lespakket Lang leve de liefde, het lespakket Lentekriebels, de anticonceptiekoffer en Sense.info of organisaties die workshops bieden zoals Sexmatters en gastlessen van Qupido. In het onderwijs maken sommige docenten gebruik van filmpjes (seksmobiel, dr. Corry, sekszusjes). De ene school zet meerdere materialen in en de andere school maakt nauwelijks gebruik van het bestaande aanbod, omdat zij hier niet of nauwelijks van op de hoogte zijn. Soms is er onvoldoende draagvlak vanuit het management, zijn er geen middelen en wordt er geen gebruik gemaakt van het aanbod.

Uit de interviews blijkt dat iedereen seksualiteit als thema en daarbinnen preventie van onbedoelde zwangerschap wel een belangrijk thema vindt, maar dit door tijd- en geldgebrek nauwelijks aan bod komt (soms 1 keer per jaar). Het onderwerp onbedoelde zwangerschap lijkt een ondergeschoven kindje. Docenten denken dat dit thema het beste besproken kan worden onder de paraplu van seksualiteit en relaties. Tegelijkertijd lopen sommige docenten of teams er tegenaan dat zij niet weten hoe of waar te beginnen. Velen ervaren ongemak en vanuit handelingsverlegenheid laten ze het thema varen. Weer andere docenten vinden het geen onderdeel van hun takenpakket, en zetten liever externe experts of gastdocenten in zoals Qupido of de GGD. De meeste docenten zijn zoekende in hoe seksuele vorming structureel, goed en effectief in te richten. De eerste opmerking bij de start van de interviews was: *"ben benieuwd wat eruit komt, dat wil ik graag gebruiken en delen in de school."* Men lijkt op iets te wachten.

2.3.2 Behoeften onder docenten

Elke onderwijsprofessional geeft aan dat het belangrijk is dat het thema seksualiteit structureel belegd wordt, het liefst bij één centrale persoon. Dat betekent ook dat er capaciteit en uren moeten worden vrijgemaakt. Dit blijft een heikel punt. Het zou wel meer een gedeelde verantwoordelijkheid moeten zijn. Aanvullend zou er ingezet moeten worden op een doorlopende leerlijn relationele en seksuele vorming. Het blijft nu los zand:

“Bespreek het vanuit een groter geheel. Ik mis een groter geheel dat kan dienen als kapstok met haakjes. Dan is follow up ook makkelijker. Anders blijft het weer bij een thema week of één les. Het moet continu door ontwikkeld worden. Dus gewoon starten, leren en verbeteren”.

Verder is er sterke behoefte aan deskundigheidsbevordering. In de interviews geeft men allereerst aan dat er getraind moet worden op gespreksvaardigheden. De onderwijsprofessionals zeggen niet te weten hoe je het gesprek in de klas, maar ook één op één met een student, goed kan aangaan. Ook inhoudelijk zou men geschoold moeten worden. Wat mist volgens alle professionals is gender en seksuele diversiteit. Ook is er behoefte aan meer kennis over cultuur en religie (anders dan de westerse bril). Deze kruisen met gender en seksualiteit en meerdere onderwijsprofessionals worstelen hiermee. Specifiek met betrekking tot (onbedoelde) zwangerschap spelen er vragen als wat is actueel rondom zwangerschap, wat zijn de ontwikkelingen ook in hun leefwereld, hun taalgebruik en voorbehoedsmiddelen. Alle docenten, adviseurs en coördinatoren zien dit ook als de taak van school. Door goede kennis te hebben kan beter worden gesignaleerd en gesproken worden over seksualiteit. Omdat velen niet precies weten hoe, “doen ze maar wat”. Er is behoefte aan goede handvatten.

Eveneens is er behoefte aan een sociale kaart in Zaanstad rondom het brede thema seksualiteit, waarbinnen (onbedoelde) zwangerschap een plek moet krijgen. De professionals geven aan dat ze wel weten naar wie door te verwijzen, maar vaak als het te laat is (dus al onbedoeld zwanger). Meerdere geïnterviewden noemen de behoefte aan een overzicht (bijvoorbeeld website) waarop alle partners staan en wie het aanspreekpunt is zodat er laagdrempelig en snel geschakeld kan worden. Partners moeten zich daar ook actief in aanbieden bij de ontwikkeling van lessen en materiaal maar ook bij de ondersteuning van lessen. Zij kunnen meedenken in welke interventies of lesmaterialen in te zetten en welke opdrachten, filmpjes en materialen daar bij horen.

2.3.3 Obstakels in onderwijs

De grootste obstakels waar het onderwijs tegenaan loopt zijn:

- Ouderbetrokkenheid is een obstakel, zij zijn vaak niet of nauwelijks aangehaakt.
- Contact met studenten die sowieso moeilijker meekomen, m.n. in corona tijd.
- Kennis en houding rondom seksualiteit onder zowel studenten als docenten → minimaal.
- Onderlinge groepsdruk bij *jongeren* (jongens → macho normen).
- Geen verantwoordelijkheid van jongens voor onbedoelde zwangerschap.
- Tijd en geld.
- Niet weten wanneer en waar naartoe door te verwijzen.
- Culturele verschillen en grote diversiteit.
- Hoe meer veiligheid voor studenten én ouders te bieden → veiligheid is de basis.

2.3.4 Versterken rol van ouders/ouderbetrokkenheid bij seksuele opvoeding/voorlichting

Volgens de geïnterviewden uit het onderwijs is de ouderbetrokkenheid in relatie tot het thema seksualiteit nihil. Zij zijn nauwelijks betrokken bij de seksuele vorming en de seksuele ontwikkeling van hun kind. De volgende do's & don'ts worden genoemd om ouderbetrokkenheid te stimuleren:

DO's	DON'TS
<ul style="list-style-type: none"> • Om ouders te betrekken is er een betere samenwerking van het netwerk nodig. • Info avond organiseren voor ouders (en eventueel studenten). • Laagdrempelig, ook in taal en voorbeelden, maak dat inclusief. • Denk aan locaties als moskee of buurthuis. • Zeker moeders zijn zich bewust van de kwetsbaarheid van hun dochters. Zij willen ook empowerment. Misschien kan je iets organiseren voor moeders: informatieavond, film, uitwisseling of deskundigheidsbevordering voor moeders. Weerbaarheidstraining dat kan je ook voor moeders doen, niet alleen voor jonge meiden. • Naast hen gaan staan als beginpunt. Niet vanuit t Nederlandse perspectief bijv. geen seks voor het huwelijk. Ook maar wat moeten ze dan wel weten. Luister naar hun vragen. Met ze mee gaan. inventariseer wat er speelt en wat hun vragen zijn. • Zet in op "hoe doen we dit samen?" • De gemeente kan ouderbetrokkenheid stimuleren. • Maatschappelijk werkers en hulpverleners kunnen dit stimuleren. Er ligt bij hun ook een verantwoordelijkheid dit te doen. Zij zijn vaak sleutelfiguren ook in het bereiken van ouders en jongeren die onder de radar zijn. Tegelijk is hun primaire taak niet zich te richten op het thema seksualiteit. • Verplicht iedereen te komen. Verschillende thema's bespreken waardoor het laagdrempeliger wordt. Niet zo vrijwillig maken en grote thema's erachter. Anders te vrijblijvend. • Nieuwsbrief uitgeven voor zowel docenten als voor ouders = 2 vliegen in 1 klap. • Koppelen aan andere momenten en thema's, en zo framen dat ze wel aanhaken. • Let op: wie geeft die voorlichting. Wees je bewust van je kleur, achtergrond. Het kan 2 kanten op rolmodel eigen culturele achtergrond of juist dat ouders hun mond houden omdat ze juist bang zijn om het tegen een Turks of Marokkaans iemand te zeggen: voorstel Gemengde voorlichting duo witte, Marokkaanse voorlichter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet vanuit persoonlijke titel, meer algemeen, anders wordt collectieve verantwoordelijkheid niet gevoeld. • Niet op school, een presentatie over 'seksualiteit', dat schrikt mensen af. • Niet zenden, maar zorg voor variatie en creativiteit. • Start niet te laat, seksualiteit is er vroeg of laat, goed om aandacht voor te hebben. Laten we vooral nu praten. Niet achteraf.

2.4 Interviews met jongerenwerkers

Tot slot, zijn drie jongerenwerkers geïnterviewd. Bij hen zijn de resultaten die zijn opgehaald onder jongeren en het onderwijs getoetst. Samen met de GGD heeft Rutgers een vragenlijst opgesteld rondom wat zij signalen bij de jongeren als het gaat om seksualiteit en onbedoelde zwangerschap én wat zij zien als kansen voor verbetering. Er is ook gekeken naar hun rol en mogelijke

samenwerking met het onderwijs. De interviews bleken bijzonder waardevol. De jongerenwerkers staan met een half been in de wereld van de jongeren en hebben het meest directe contact met hen in een informele sfeer. Jongeren komen naar hen toe met hulpvragen rondom o.a. werk, stage, huiswerk, maar ook complexere problemen zoals armoede, schulden of problemen op school. Twee van de drie jongerenwerkers werken met uitsluitend jongensgroepen (2 mannen, één met Turkse en één met Marokkaanse achtergrond) en één van hen met uitsluitend meidengroepen (1 vrouw met Marokkaanse achtergrond). De uitkomsten van de gesprekken met de jongeren, worden in het algemeen door de jongerenwerkers herkend. Hierbij de belangrijkste resultaten uit de gesprekken met de jongerenwerkers.

Nr	M/V	Etnische achtergrond	Religieuze achtergrond	Jongereengroep	Werkzaam in
1	M	Marokkaans	Nee	2x 16+ jongensgroep 1x 16- jongensgroep	Poelenburg, Hoonseveld, Peldersveld
2	M	Turks	Ja, Islamitisch	2x 16+ jongensgroep 1x 16- jongensgroep	Poelenburg, Hoonseveld, Peldersveld
3	V	Marokkaans	Ja, Islamitisch	1x 16+ meidengroep 1x 16- meidengroep	Poelenburg, Hoonseveld, Peldersveld

2.4.1 Signalen bij jongeren

Op de vraag wat jongerenwerkers signaleren bij de jongeren rondom seksualiteit moeten zij lang en goed nadenken. Het is niet een onderwerp waar zij zelf zomaar over beginnen, maar waarvan ze ook geen duidelijke signalen oppikken onder de jongeren. Ook bij jongerenwerkers heerst een bepaalde mate van handelingsverlegenheid. *“Ik zal nooit zelf over seksualiteit beginnen, maar ik ben er wel voor vragen”* stelt één van hen. Een andere jongerenwerker sluit hier op aan, maar zegt meer bommetjes te droppen als het gaat over allerlei sociale en/of taboe onderwerpen zoals polarisatie, politiek, sociaal klimaat en ook seksualiteit. *“Je moet de taal van de jongeren spreken, letterlijk en figuurlijk, en dan kan provocerend taalgebruik werken”*.

Overigens hebben de jongerenwerkers een bepaald aanzien bij de jongeren en vervullen ze (vaak onbewust) een rolmodel functie. De mening én het voorbeeld dat de jongerenwerkers laten zien, lijkt van sterke invloed op de jongeren die zij begeleiden, al weten ze zelf niet altijd of ze invloed hebben op de jongeren. Bijvoorbeeld tijdens de focusgroep zegt één van de jongerenwerkers: *“Seks met condoom is niet fijn, het is lekkerder zonder”*, maar hij zegt daarna dat het dan wel gevaarlijk kan zijn met zwangerschap en soa. Sommige jongens nemen deze woorden letterlijk over.

2.4.2 Samenwerking tussen jongerenwerk en onderwijs

Samenwerking met het onderwijs wordt nauwelijks genoemd. *“Kijk het hoort bij mijn functie om te allen tijden klaar te staan voor de jongeren en dat is ook wat ik wil doen. Ik merk alleen dat we toch vaak niet samenwerken door tijd- en geldgebrek. Kijk wij maken vaak avonden en zij werken overdag met die kids”*. De jongerenwerkers geven alle drie aan dat zij niet weten hoe met het onderwijs

samen te werken, omdat zij als jongerenwerker soms een net andere rol vervullen. *“Je staat een beetje tussen school en ouders in. Het is jammer dat we allemaal op ons eigen eilandje werken in plaats van samenwerken, maar ja het is ook niet altijd praktisch mogelijk”*. Er is dus wel oor naar samenwerking met onderwijs (en eventueel ouders), maar hoe dat te organiseren of vorm te geven en wie dat op zou moeten pakken weten de jongerenwerkers zelf ook niet. Voor nu is het zo dat er alleen intensieve samenwerking is als er al een probleem is en dat zou volgens hen anders moeten. Je moet problemen vóór zijn, ook nog vóór situaties uit de hand dreigen te lopen. Voor wat betreft het preventieve deel gebeurt dat nog niet (genoeg).

2.4.3 Wat werkt (niet) in rsv

Wat de jongerenwerkers vanuit eigen ervaring hebben gemerkt is dat het niet werkt om jongeren (m.n. jongens) directief in groepsverband op dingen aan te spreken. Mede door de groepsdruk, maar ook door de gevoeligheid van het onderwerp kan je dat beter één op één doen. Doe dit op een **niet** te expliciete manier. Een ‘rechtdoorzee Nederlandse’ aanpak (zoals zij dit noemen) werkt niet. Je kan beter om de hete brei heen draaien voordat je persoonlijke vragen stelt over seksualiteit. Dit is de reden waarom seksuele vormingslessen zoals deze nu worden aangeboden in de les niet werken. Je moet op een veilige, soms anonieme manier met groepjes jongeren (jongens) over deze onderwerpen praten. Opleggen hoe het werkt of wat in Nederland de norm is, heeft geen zin. Bijvoorbeeld ja maar in Nederland mag je seks hebben voor het huwelijk. Volgens jongerenwerkers is dit de verkeerde manier van een constructieve discussie aangaan. *“Je bevestigt hiermee alleen maar het wij/zij denken, dus dat wij [mensen met migratieachtergrond/Marokkaans] per definitie allemaal zo denken, dat je dus seks alleen na het huwelijk mag en je zet ze ook weg als je moet naar mij luisteren, want dit is dé manier”*. Deze schoolse manier zou averechts werken volgens de jongerenwerkers en sluit niet genoeg aan bij hun leefwereld. Liever ga je op zoek naar iets dat ze wel aanspreekt en via die weg steeds dichterbij je “doel” komen. Eén van de jongerenwerkers die met jongens werkt zegt aanvullend: *“Nee de tactiek die wel werkt, is gewoon een gesprek aan gaan over iets anders. Ondertussen heb ik wel een doel in mijn hoofd”*. Waarmee hij doelt op een gesprek over seksualiteit die hij in eerste instantie heel algemeen insteekt. Zo vraagt hij eerst *‘hoe gaat het met je ouders, hoe gaat het thuis, hoe was je weekend, hoe was je date’* en daarna kun je pas over seks praten.

2.4.4 Behoeften jongerenwerkers

De drie geïnterviewde jongerenwerkers geven allen los van elkaar aan dat zij behoefte hebben aan ondersteuning als het gaat over het onderwerp seksualiteit. Zij zeggen te denken dat de manier die zij nu hanteren goed aanslaat, maar tegelijkertijd weten ze dat ook niet zo goed. Ze hebben een aantal jaar geleden wel eens een training gehad over seksualiteit en allerlei onderwerpen die daar mee te maken hebben zoals verliefdheid, anticonceptie, zwangerschap en seksuele diversiteit, maar dat is volgens henzelf al weer ver weggezaakt. Eigenlijk zouden ze graag een update krijgen op dit thema. Ze willen graag praktische ondersteuning krijgen met werkvormen en willen weten hoe ze het best het gesprek met jongeren hierover aan kunnen gaan. En dan vooral op een serieuze manier, in plaats van met schaamte of dat er lacherig over wordt

gedaan. Met het aanbod dat bijvoorbeeld de GGD of Rutgers biedt zijn de jongerenwerkers niet bekend. *“Jammer, want volgens mij kunnen we daar van leren en dat inzetten in onze bijeenkomsten met jongeren”*, zegt één van hen.

Ondanks hun eigen etnische, culturele en/of religieuze achtergrond zeggen alle drie de jongerenwerkers behoefte te hebben aan meer kennis en feeling met de belevingswereld van de jongeren. Want ze sluiten voor een deel goed aan, maar staan niet helemaal gelijk aan de jongeren, vanwege enige afstand in status en leeftijd. Ze zouden graag bijgeschoold worden op verschillende culturen. *“Ondanks dat ik een Turkse achtergrond heb, is de Marokkaanse cultuur toch al weer anders. Laat staan de Somalische of Surinaamse, waar we ook een aantal jongens van in huis hebben”*.

Tot slot geven twee jongerenwerkers aan dat zij best meer zouden willen leren op het gebied van (naar eigen zeggen) ‘specifieke’ onderwerpen zoals meisjes- en jongensbesnijdenis. Volgens hen is dit ook een onderdeel van seksualiteit en je lichaam waarover binnen de groep onvoldoende gesproken wordt. Een ander ‘specifiek’ thema is gender en seksuele diversiteit, oftewel LHBTI+. *“Ik weet daar zelf weinig van af, maar ja die jongens zijn daar ook niet veel mee bezig. Volgens mij past het niet binnen de cultuur en het geloof. Kijk voor mij persoonlijk maakt het me niks uit, maar voor die jongens is het niet ok. Dus misschien is het wel handig om te weten hoe ik dat doe, daar over praten. Ik weet er alleen zelf te weinig van af.”*

2.5 Algemene conclusies

Dit verdiepende onderzoek is uitgevoerd onder jongeren, het onderwijs en jongerenwerk. Hierbij is ingegaan op de behoeften en ervaringen met relaties en seksuele vorming onder een kleine groep jongeren die mogelijk extra risico lopen op onbedoelde zwangerschap. Het overgrote deel van de geïnterviewde jongeren in dit onderzoek heeft een migratieachtergrond (o.a. 2^e generatie Turks, Marokkaans, Somalisch en Surinaams) en wonen overwegend in de wijk Poelenburg. Dat betekent dat onderzoeksresultaten mogelijk anders kunnen zijn voor jongeren zonder migratieachtergrond en wonend in andere wijken. Ook kan het zijn dat dit beeld niet voor alle risicojongeren op gaat.

Eén van de belangrijkste uitkomsten uit de gesprekken met jongeren is, dat zij graag betrokken willen worden bij relationele en seksuele vorming, maar daar niet altijd de ruimte voor krijgen of voelen. Echter, krijgen zij die wel en wordt dit gefaciliteerd, dan laten zij hun stem horen. Let wel, een voorwaarde is wel een bepaalde mate van anonimiteit en veiligheid. Want sociale en culturele normen leven sterk onder deze jongeren. Zij willen graag persoonlijke verhalen en ervaringen delen en meer praten (en meer weten) over seksualiteit, anticonceptie en zwangerschap, maar dan wel zonder de consequentie dat familie of vrienden/vriendinnen hier achter komen. Ze kunnen niet altijd bij ouders terecht of ze zijn voornamelijk aangewezen op minder betrouwbare informatiebronnen. Ze willen het liefst ook breder geïnformeerd worden over seksualiteit, zwangerschap en anticonceptie en hierover interactief les krijgen waarbij filmpjes of ander aansprekend materiaal wordt ingezet. Ze willen graag meerdere lessen over deze onderwerpen met meer diepgang waarbij ze zelf ook leren keuzen te maken.

Met het onderwijs is ook gesproken over de ervaringen en behoeften met het geven van seksuele vorming en onderwerpen die spelen in de klas. Ook is stil gestaan bij behoeften aan ondersteuning en waar knelpunten of kansen liggen om relationele en seksuele vorming structureel te beleggen binnen het onderwijs. De geïnterviewde onderwijsprofessionals hebben zelf geen migratieachtergrond en weten onvoldoende van de leefwereld van deze jongeren. De jongeren staan meer in contact met de jongerenwerkers die zelf ook een migratieachtergrond hebben. Hierdoor kunnen ze makkelijker de taal van deze jongeren spreken en bij hen aansluiten. Hoewel de jongerenwerkers zelf zeggen dat zij nog dichter bij de belevingswereld van de jongeren willen komen. Vanwege status en leeftijdsverschil is er hier en daar toch nog wat afstand.

Docenten weten zelf niet hoe ze seksuele vorming het best kunnen inrichten. Ze zijn hierin duidelijk zoekende. Jongerenwerkers zeggen alle drie stellig dat je bij seksuele vorming meiden en jongens in aparte groepen moet zetten vanwege conflicterende gendernormen die heersen onder meiden en jongens. Beiden vragen een andere insteek. Provocerend bij jongens waarbij het vaker over de seksuele 'daad' gaat en voorzichtig en zacht bij meiden waarbij het vaker gaat over relaties en verliefd zijn. De jongerenwerkers kunnen mogelijk meer sensitiviteit op seksualiteit ontwikkelen en het één op één gesprek makkelijker voeren. De vraag is wel of zij ook echt een rol kunnen spelen bij seksuele vorming aan jongeren en hoe de samenwerking met onderwijs het beste vorm kan krijgen.

De handelingsverlegenheid zichtbaar onder docenten, geldt evengoed voor jongerenwerkers, maar in zekere mate ook onder studenten zelf. Niemand weet goed hoe over seksualiteit te beginnen. Welke aanpak het beste werkt of welke vragen het gesprek op gang kunnen helpen. Elke partij lijkt de hete aardappel door te schuiven naar de ander. Zo noemt het onderwijs de ouders en het jongerenwerk, het jongerenwerk noemt het onderwijs en ook de jongeren noemen het onderwijs of soms ook het jongerenwerk. In plaats van de verantwoordelijkheid bij meerdere partijen of één partij te leggen, is een gezamenlijk aanpak noodzakelijk.

Tot slot, in het aanbod van relationele en seksuele vorming moet rekening worden gehouden met culturele diversiteit. Ook moet deze worden ingericht met persoonlijke ervaringsverhalen en meer discussie en interactie in de groep. Dat vraagt een meer procesmatige rol van een docent. Er zijn meer kansen en mogelijkheden om de seksuele vorming voor deze risicogroepen een boost te geven. Docenten en jongerenwerk lijken open te staan voor meer kennis en deskundigheid op dit gebied. Het is van groot belang ook de stem van jongeren zelf in het verbetertraject te horen en hen actief te laten participeren.

3 Deel II – SWOT analyses

A. Onderwijs

STRENGTHS	WEAKNESSES
<p>ONDERWIJS VO</p> <ul style="list-style-type: none">• Draagvlak, eagerness en motivatie onder docenten (burgerschap) om aan de slag te gaan, lijkt groot (urgentie wordt gevoeld)• Aanhaken bij actuele onderwerpen zoals sexting en consent zijn onderdelen van rsv• Meeste scholen zijn bekend met het aanbod• Sommige scholen maken gebruik van aanbod van partners• Sommige scholen experimenteren met eigen lessen, bijv. a.d.h.v. filmpjes en creatieve werkvormen → zij durven• Deskundigheid is er op basis thema's rsv (wisselend)• Wil is er om dit thema binnen onderwijs structureel te beleggen• Sommige scholen maken gebruik van het stimuleringsprogramma Relaties & Seksualiteit <p>ONDERWIJS MBO</p> <ul style="list-style-type: none">• Draagvlak, eagerness en motivatie onder docenten (burgerschap) om aan de slag te gaan, lijkt groot (urgentie wordt gevoeld)• Aanhaken bij actuele onderwerpen zoals sexting en consent zijn onderdelen van rsv• Rol vanuit onderwijs is belangrijk, omdat jongeren willen praten over seksualiteit met iemand met meer afstand (met name jongeren met migratieachtergrond)	<p>ONDERWIJS VO</p> <ul style="list-style-type: none">• Moeite om ouders te betrekken• Moeite om MT te betrekken – draagvlak• Rsv te beperkt over SOA en/of AC• Rsv minimale, praktische voorlichting• Rsv blijft oppervlakkig, mist verdieping en persoonlijk aspect• Er is geen centrale plek waar docenten aanbod weten te vinden – men kent sociale kaart niet/onvoldoende - Niet weten naar wie door te sturen• Geen structurele belegging van het onderwerp = los zand dat niet goed wordt opgepakt = onduidelijk wie verantwoordelijkheid heeft• Weinig grip op extra kwetsbare jongeren (blinde vlekken: die hebben we vast niet/niet dat ik weet)• Tijd en middelen• Beperkte kennis en kunde bij docenten• Handelingsverlegenheid vanuit docenten richting studenten. <p>ONDERWIJS MBO</p> <ul style="list-style-type: none">• Moeite om ouders te betrekken• Moeite om MT te betrekken – draagvlak• SV te beperkt over SOA en/of AC• SV minimale, praktische voorlichting• SV blijft oppervlakkig mist verdieping en persoonlijk aspect• Er is geen centrale plek waar docenten aanbod weten te vinden – men kent sociale kaart niet/onvoldoende - Niet weten naar wie door te sturen• Geen structurele belegging van het onderwerp = los zand dat niet goed wordt opgepakt = onduidelijk wie verantwoordelijkheid heeft• Weinig grip op extra kwetsbare jongeren (blinde vlekken: die hebben we vast niet/niet dat ik weet)• Tijd en middelen• Beperkte kennis en kunde bij docenten• Handelingsverlegenheid vanuit docenten richting studenten.• MBO is niet of minder bekend met het aanbod rsv/partners (ten opzichte van VO)• Frequentie rsv vaak nog minder (ten opzichte van VO)• Vaker wel dan niet: SV is incidenteel en niet structureel belegd (stimuleringsprogramma is voor bepaalde tijd, hierna valt deze weg)

OPPERTUNITIESONDERWIJS VO

- Ouders betrekken – gezamenlijk met ouders op dit thema werken
- Internet (anonimiteit) – online lessen
- Filmpjes (anonimiteit) /Interactieve/participatieve werkvormen voor SV (ook anonieme werkvormen)
- Stimuleringsprogramma relaties & seksualiteit waar scholen op kunnen inschrijven
- Gesprek faciliteren. Praten over groter geheel van seksualiteit: o.a. eerste keer seks, voorspel, zelfbevrediging, verliefdheid, het lichaam, grenzen en wensen, orale seks, vruchtbaarheid, anticonceptie, gedeelde verantwoordelijkheid
- Open gesprek faciliteren vanuit samenwerkingspartners, Rutgers, docenten, jongerenwerkers, jongeren, GGD, gemeente = mooie 1e actie
- Beschikbare materialen en aanbod is rijk, maar soms nog onbekend

ONDERWIJS MBO

- Internet (anonimiteit) – online lessen
- Filmpjes (anonimiteit) /Interactieve/participatieve werkvormen voor SV (ook anonieme werkvormen)
- Stimuleringsprogramma relaties & seksualiteit waar scholen op in kunnen schrijven
- Gesprek faciliteren. Praten over groter geheel van seksualiteit: o.a. verliefdheid, het lichaam, grenzen en wensen, orale seks, vruchtbaarheid, kinderwens, anticonceptie, onbedoelde zwangerschap
- Open gesprek faciliteren vanuit samenwerkingspartners, Rutgers, docenten, jongerenwerkers, jongeren, GGD, gemeente = mooie 1e actie
- Beschikbare materialen en aanbod is rijk, maar soms nog onbekend
- Regie bij jongeren zelf laten (mits mogelijkheid om dit voorzichtig en anoniem, in aparte m/v groepen te doen)
- Behoeft aan interactieve lessen incl. filmpjes, spelelementen, persoonlijke verhalen/ervaringen

THREATSONDERWIJS VO

- Ouders laten hun betrokkenheid niet altijd zien
- Een onderwerp dat zich moeilijk leent voor ouderbetrokkenheid
- Scholen vinden rsv ook een verantwoordelijkheid van ouders, ouders vinden rsv de verantwoordelijkheid van school
- Tijd en geld = thema's als onbedoelde zwangerschappen en anticonceptie worden ondergeschoven kindjes, valt als eerste af wanneer er andere prioriteiten zijn
- Corona en minder contact gehad dus seksualiteit, anticonceptie en onbedoelde zwangerschappen hebben niet de eerste prioriteit
- Valkuil bestaat dat wanneer thema seksualiteit bij één professional belegd wordt er geen gedeelde verantwoordelijkheid bij andere docenten/collega's meer is
- Culturele verschillen → moeilijk om mee om te gaan, dus doen we maar niks, onbekendheid met leefwereld van jongeren met niet westerse achtergrond, de "taal" onvoldoende spreken

ONDERWIJS MBO

- Ouders zijn niet makkelijk bereikbaar en aanspreekbaar op dit onderwerp
- Scholen vinden rsv ook een verantwoordelijkheid van ouders, ouders vinden SV de verantwoordelijkheid van school
- Tijd en = thema's als onbedoelde zwangerschappen en anticonceptie worden ondergeschoven kindjes, valt als eerste af wanneer er andere prioriteiten zijn
- Corona en minder contact gehad dus seksualiteit, anticonceptie en onbedoelde zwangerschappen worden ondergeschoven kindjes
- Valkuil bestaat dat wanneer thema seksualiteit bij één professional belegd wordt er geen gedeelde verantwoordelijkheid bij andere docenten/collega's meer is
- Culturele verschillen → moeilijk om mee om te gaan, dus doen we maar niks
- Kwetsbare jongeren in deze leeftijdsgroep worden onvoldoende ondersteund en voorgelicht op seksualiteit terwijl dit wel de leeftijd is dat zij seksueel actief worden.
- Onderwijs heeft niet altijd extra kwetsbare jongeren goed in het vizier.

B. Jongeren en Jongerenwerk

<p>STRENGTHS</p> <p><u>JONGEREN</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Willen graag hun stem laten horen → eenmaal invest, dan blijven ze invest en betrokken • Een deel van de scholen maakt gebruik van aanbod van jongerenwerk • Jongerenwerkers zijn toegankelijk en zijn voor hen vertrouwd <p><u>JONGERENWERK</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dicht op de jongeren • Toegankelijk en laagdrempelig • Begrijpen/kennen hun belevingswereld • Dienen als rolmodel 	<p>WEAKNESSES</p> <p><u>JONGEREN</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten weten niet bij wie ze terecht kunnen • Hebben soms behoefte aan meer ondersteuning en zoeken informatie op internet • Jongerenwerkers niet altijd deskundig genoeg of vooringenomen vanuit eigen persoonlijke verhalen • Rsv op school wordt als te oordelend en/of directief ervaren → zenden in plaats van samen <p><u>JONGERENWERK</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tijd → worden overvraagd • Niet altijd even vaardig (bijv. gespreksvaardigheden missen) • Handelingsverlegenheid op thema seksualiteit • Niet bekend met interventie aanbod en materialen of niet up to date • Niet deskundig op seksuele voorlichting/vorming
<p>OPPORTUNITIES</p> <p><u>JONGEREN</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Influencers (bijv. rappers of aansprekende personen voor m.n. jongens) • Jongerenwerkers staan open voor meer ondersteuning • Willen zelf een actieve rol spelen • Zijn positief over samenwerking met onderwijs en jongerenwerkers/ buurthuis • Inzet en samenwerking jongeren en onderwijs → onderwijs faciliteert, jongeren bepaalt • Inzet mogelijk van aansprekende personen met vergelijkbare achtergrond en ervaringen (ervaringsdeskundigheid van jongeren zelf) • Online én offline verwijzen naar bestaande kanalen • Willen experimenteren met interactieve werkvormen • Jongeren hebben veel waardevolle ideeën <p><u>JONGERENWERK</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sleutelfiguur tussen jongeren, ouder en school • Zijn gemotiveerd om met het thema seksualiteit aan de slag te gaan 	<p>THREATS</p> <p><u>JONGEREN</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Peer pressure (groepsdruk) en gendernormen onder meiden en jongens en veiligheid • Geen (gedeelde) verantwoordelijkheid jongens op thema (onbedoelde) zwangerschap • Internet als infobron (bijv. TikTok, Instagram, porno en Reddit) → betrouwbaarheid = discutabel • Religieuze (bijv. Katholisme en Islam) en/of culturele waarden staan effectieve rsv in de weg • Cultuur-sensitieve benadering mist • Anonimiteit niet altijd gewaarborgd • Jongeren (met migratieachtergrond) krijgen vanuit huis vaak geen rsv → gesprek wordt niet/nauwelijks gevoerd <p><u>JONGERENWERK</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Stellen verkeerder/schadelijke sociale norm(en)

4 Deel III – Verbeterplan – rsv Onderwijs & Jongerenwerk

Doel van het verbeterplan	Op basis van de uitkomsten van het vooronderzoek (2020-21) en het verdiepend onderzoek (2021-22) onder 3 partijen in Zaanstad: jongeren, onderwijs en jongerenwerk, is dit verbeterplan tot stand gekomen. Algemeen doel van het onderzoek is effectiever inzetten op primaire preventie van onbedoelde zwangerschap onder (kwetsbare) jongeren (die extra risico lopen op onbedoelde zwangerschap). Er is nog te weinig zicht op hoe hen beter te bereiken en hoe het gesprek en voorlichting over kindwens, jong ouderschap, seksualiteit en anticonceptie in hun ogen het best vorm gegeven kan worden. Dit verbeterplan draagt bij aan betere preventie van onbedoelde zwangerschap en participatie van de groepen zelf.
Startdatum verbeterplan	1 juni 2022
Einddatum verbeterplan	31 mei 2024

Verbeteringsdoelstellingen <i>Primaire preventie onbedoelde zwangerschap onder (kwetsbare) jongeren</i>	Succescriteria <i>Randvoorwaardelijk om doelstelling te behalen</i>	Ondersteuning <i>Ondersteuning die nodig is om doelstelling te behalen</i>	Evaluatie <ul style="list-style-type: none"> • Wanneer zal de voortgang worden geëvalueerd? Wie zal de voortgang beoordelen? • Wat gaat er goed en waar is nog verbetering nodig? 	Eindresultaat
Doelstelling 1 Betrekken jongeren bij rsv	<ul style="list-style-type: none"> • Stem van jongeren in rsv curriculum opnemen • Anonimiteit (tot op zekere hoogte) waarborgen (via bijv. creatieve vormen als Mentimeter en anonieme box met vragen, of aparte m/v groepen) • Samenwerking met jongeren, jongerenwerkers, GGD en onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren interactieve les door onderwijs – regie = jongeren zelf • Jongerenparticipatie bij prioritering thema's en inzet van werkvormen • Jongeren worden zelf eigenaar gemaakt van hun rsv • Jongeren maken keuzen uit materialen en inzet ervaringsdeskundigen 	<ul style="list-style-type: none"> • Voortgangsevaluatie onder jongeren zelf, i.s.m. onderwijs en jongerenwerk • Experimenteeruimte creëren en monitoren 	<ul style="list-style-type: none"> • De inhoud en vorm van rsv is mede in samenwerking met jongeren tot stand gekomen. • Rsv sluit hierdoor beter aan bij hun belevingswereld en behoeften.
Doelstelling 2 Deskundigheidsbevordering jongerenwerk	<ul style="list-style-type: none"> • Update van nieuwe kennis, ontwikkelingen en materialen • Meer kennis over hoe voer je het gesprek en wat kan de rol zijn van de jongerenwerker • Sociale kaart en overzicht contactpersonen, partners en aanbod 	<ul style="list-style-type: none"> • Korte bijscholing voor jongerenwerkers over gespreksvoering, materialen en nieuwe ontwikkelingen eventueel samen met onderwijs • Jongens- en meidengroepen apart (girls only en boys only) 	<ul style="list-style-type: none"> • Voortgangsevaluatie onder jongerenwerkers • Meer handvatten voor praktijk 	<ul style="list-style-type: none"> • Ze kunnen beter het gesprek aangaan over deze onderwerpen en weten wat er leeft onder jongeren en waar hen naar door te verwijzen
Doelstelling 3 Deskundigheidsbevordering rsv docenten/onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Centrale plek (groep) per school met vast aanspreekpersoon • Centraal aanbod rsv en experimenteeruimte voor docenten in samenwerking met jongerenwerk, GGD e.a. partners • Overzicht materialen en interactieve participatieve werkvormen 	<ul style="list-style-type: none"> • Train de trainer – deskundigheidsbevordering voor docenten (door partners en jongerenwerk) samen met jongeren, hoe beter aan te sluiten bij hun leefwereld • Rutgers heeft aanbod voorhanden 	<ul style="list-style-type: none"> • Voortgangsevaluatie • Evaluatie onder docenten minder handelingsverlegen en brug slaan naar andere culturen 	<ul style="list-style-type: none"> • Docenten/onderwijs zijn toegerust met voldoende kennis en kunde om rsv effectief op te pakken en kunnen aansluiten bij diverse leefwerelden

<p>Doelstelling 4 Brede rsv (comprehensive sexuality education) onder jongerenwerk en onderwijsprofessionals</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Deskundigheidsbevordering op gespreksvaardigheden • Deskundigheidsbevordering op inzet interactieve werkvormen incl. aansprekende werkvormen (filmpjes, carrousel, AC-koffer, vragenspel enz.) • Lessen geven over rsv in multiculturele groepen 	<ul style="list-style-type: none"> • Jongerenwerkers en onderwijsprofessionals nemen gezamenlijk meer verantwoordelijkheid in rsv • Rutgers heeft aanbod voorhanden • Rutgers heeft kennis over wat wel en niet werkt. • Kennis van jongerenwerkers 	<ul style="list-style-type: none"> • Voortgangsevaluatie • Scholing docenten samen met jongerenwerk en keuze pilot in een paar groepen • Evaluatie scholing • Evaluatie onder jongeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Interactief en duurzaam aanbod vanuit leerlijn rsv • Seksuele vorming vanuit holistische benadering: allerlei thema's rondom seksualiteit bespreken (d.w.z. relaties, verliefdheid, gender- seksuele diversiteit, identiteit) i.p.v. alleen seksualiteit als functionaliteit
<p>Doelstelling 5 Doorlopende leerlijn (structurele borging VO en MBO)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlijnen van andere scholen als voorbeeld • Ondersteuning van lessen 	<ul style="list-style-type: none"> • Advies over aanvullingen en eigenaarschap • Uitvoering lessen in de klas met evaluatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Inspiratie sessie met andere MBO scholen/ontmoeting en evaluatie • Evaluatie inzet gastdocenten en ervaringsdeskundigen 	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen hebben rsv beter geborgd in curriculum en docenten voelen zich meer toegerust
<p>Doelstelling 6 Tussentijd evaluatieonderzoek middels survey onder jongeren en betrokken partners</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Werving: alle partners (onderwijs, jongerenwerkers, partners) 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijs • Jongerenwerkers • Partners in project • Jongeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Vragenlijst opstellen voor jongeren in VO en MBO (keuzescholen), samen met jongeren kleine survey voor en na de scholing 	<ul style="list-style-type: none"> • Het rsv in het onderwijs is verbeterd ten opzicht van de periode vóór VEKS • Invoering verbeterplan (meting gemeente) en duidelijke rollen Rutgers en gemeente bij actiebegeleidend onderzoek
EINDEVALUATIE				

<p>Risicoanalyse</p>	<p>Verder nader gezamenlijk in te vullen, maar de volgende factoren zouden belemmerend kunnen werken bij meer effectieve borging/implementatie van rsv binnen onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ouders: dit deel wellicht laten vallen, vraagt te grote inspanning voor MBO, VO wellicht wel meer mogelijk, gesprek aangaan over belang en zorgen bij ouders • Handelingsverlegenheid onderwijs + jongerenwerk + jongeren, vooral tijd en prioriteiten vaststellen met commitment scholen en GGD • Geen verantwoordelijkheidsgevoel (als gevolg van geen centrale belegging met duidelijke rollen), draagvlak is er wel • Geen cultuur-sensitieve insteek waardoor rsv averechts werkt.
-----------------------------	---